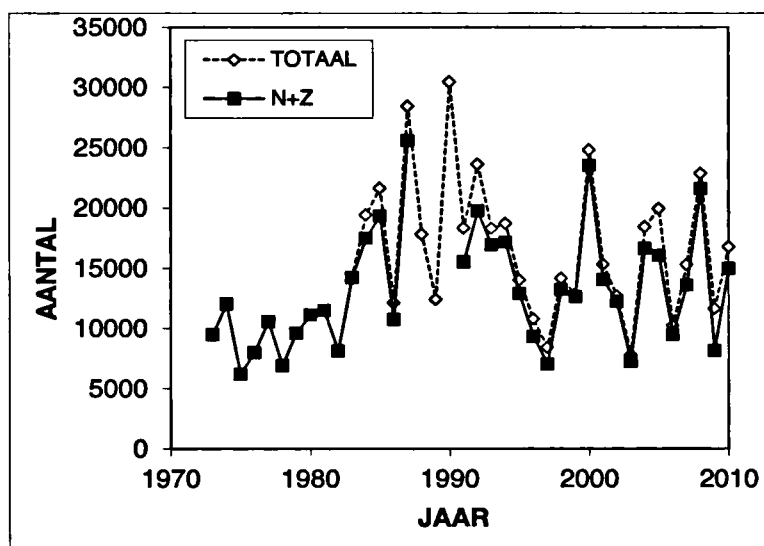

Het voorkomen van de kokmeeuw in de westelijke Eempolders

De kokmeeuw is een van de soorten die we bij de Eempoldertellingen bij bijna elke telling waarnemen. De aantallen kunnen variëren, maar ze liggen bij verreweg de meeste tellingen ruim boven de honderd en vrijwel elk jaar zijn er wel tellingen met duizenden kokmeeuwen. De kokmeeuw staat dan ook hoog op de lijst van meest waargenomen vogels.

Jan Mooij

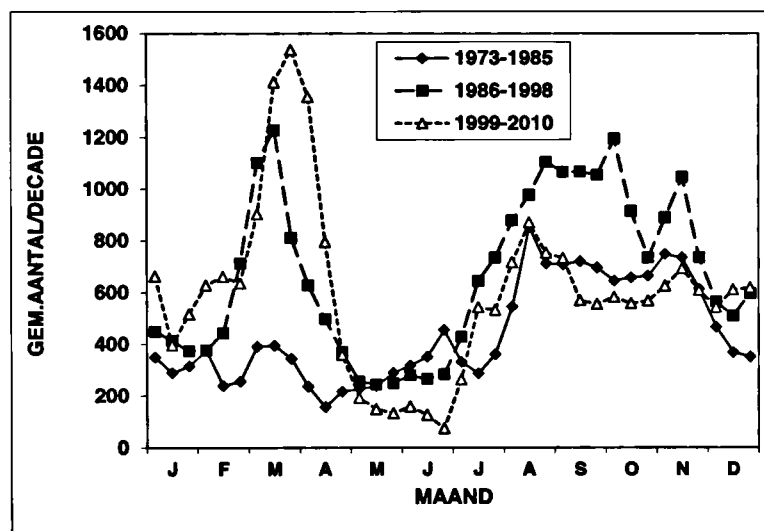
Figuur 1 laat zien dat de aantallen per jaar sterk kunnen schommelen. Dat komt natuurlijk door het veel of weinig voorkomen van die grote groepen. Het is niet eenvoudig om een trend aan te geven, maar de grafiek suggereert een toename tot ongeveer 1990. Daarna lijken de aantallen eerst wat kleiner te worden en dan te stabiliseren. Dat laatste is natuurlijk een relatief begrip voor een soort waarvan de aantallen van het ene jaar op het andere met meer dan een factor twee kunnen veranderen.

Figuur 1. Totaal aantal getelde kokmeeuwen per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

Als we naar de verdeling over het jaar kijken zien we dat in februari de aantallen snel op gaan lopen. Eind maart is er een piek die opvallend genoeg ontbreekt in de eerste periode van dertien jaar. In de loop van april verdwijnen de meeste kokmeeuwen uit de Eempolders. In de broedtijd, mei en juni, zijn de aantallen het laagst. In juli en augustus nemen de

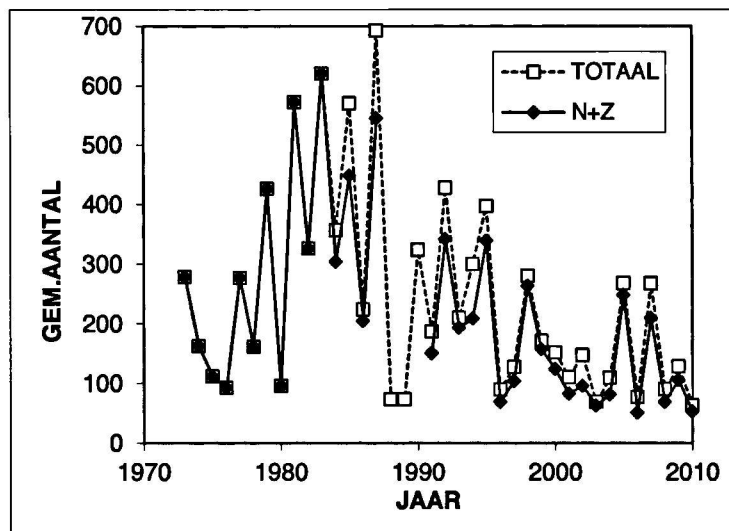
aantallen weer toe om daarna heel langzaam wat lager te worden.

Figuur 2. Gemiddeld aantal kokmeeuwen per decade voor twee periodes van dertien jaar en één van twaalf jaar.

Kokmeeuwen broeden vooral in mei en juni. Dat is de tijd van het jaar dat we de minste kokmeeuwen zien. Er zijn wel een paar kolonies op een aantal eilandjes in de randmeren, maar kennelijk halen de meeuwen hun voedsel meestal op een andere plek. Het is wel zo dat de dichtheid van de kokmeeuwen in de broedtijd afneemt van de Oostermeent naar telgebied Zuid, dus naarmate de

afstand tot de randmeren groter wordt.

Zoals figuur 3 aangeeft zijn de aantallen in mei-juni tussen 1973 en 1985 gemiddeld opgelopen, maar daarna zette een daling in die nog steeds voort lijkt te duren. Deze ontwikkeling loopt ongeveer parallel aan die van de kokmeeuwen in Nederland. Wel lijken de verschillen relatief wat groter in de Eempolders dan in Nederland als geheel.

Figuur 3. Gemiddeld aantal kokmeeuwen per jaar voor mei-juni..

Een verrassend contrast hiermee is de ontwikkeling in de maanden maart en april die te zien is in figuur 4. Ook hier zien we grote verschillen van jaar tot jaar, maar er is toch sprake van een duidelijke stijging vanaf het begin van de tellingen. Deze stijging gaat gemiddeld met 5% per jaar. Dit is de tijd van het jaar waarin de mest wordt geïnjecteerd of uitgereden. Wij zien dan vaak enorme aantallen kokmeeuwen die de weilanden afstropen naar voedsel dat in de mest zit of misschien ook naar wormen die door het uitrijden naar boven komen. Niet alleen in Nederland maar ook in de landen ten noordoosten van ons waarvandaan veel Kokmeeuwen in de winter naar ons toe trekken zijn de aantallen de laatste jaren afgenomen. Een toenemend aantal bij een kleinere populatie betekent dat de Eempolders in het voorjaar relatief aantrekkelijker moeten zijn geworden. Dat is dan waarschijnlijk een gevolg van meer voedsel door meer mest. De toename van de voedselrijkdom is natuurlijk ook in de rest van Nederland opgetreden. Omdat de Eempolders oorspronkelijk relatief extensief gebruikt werden zou de toename hier sterker kunnen zijn.

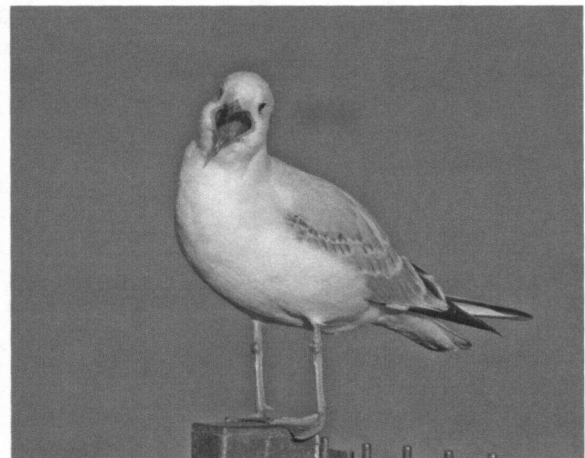
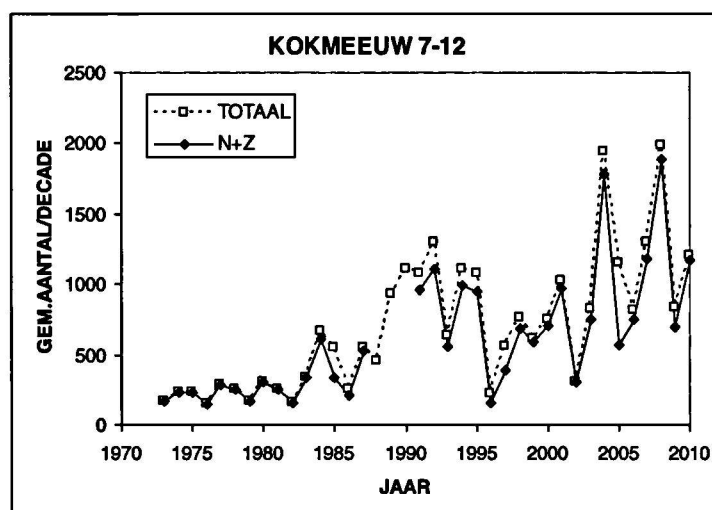
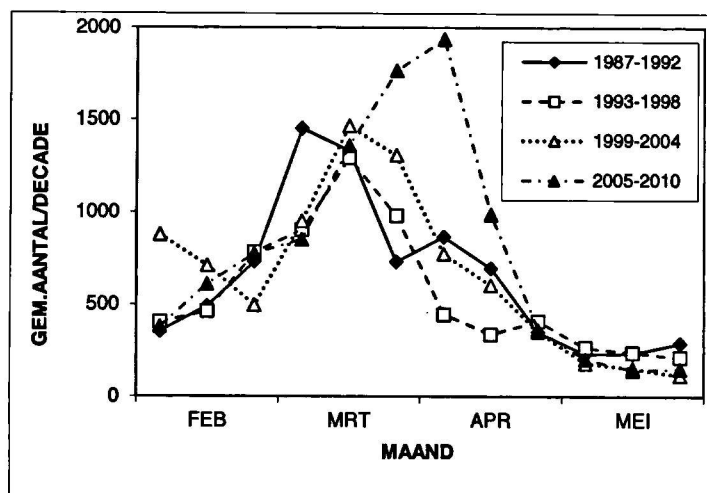

Foto: Toon den Deugd

Figuur 4. Gemiddeld aantal kokmeeuwen per decade voor maart en april.

Als we nader naar deze piek kijken vallen meer dingen op. Uit figuur 2 blijkt dat in de eerste jaren de piek ontbreekt. Verder laat figuur 5 zien dat de top in de loop van de jaren verschuift van begin maart naar begin april. In weidegebieden zien we meestal dat alles naar voren schuift onder invloed van intensiever gebruik en een opwarmend klimaat. Hier zien we een omgekeerd en behoorlijk sterk effect.

Figuur 5 Gemiddeld aantal kokmeeuwen per decade voor vier periodes van zes jaar.

Het opkomen van de piek valt min of meer samen met de landinrichting rond 1990. Voor die tijd waren de weilanden in de Eempolders moeilijker bereikbaar. Het lijkt echter niet waarschijnlijk dat er toen helemaal niet gemest werd. Het was natuurlijk wel zo dat de opbrengst van de weilanden kleiner was (verhoging daarvan was tenslotte het idee achter de landinrichting) en er was dus waarschijnlijk ook minder mest.

Bovendien zijn rond die tijd ook de regels voor het uitrijden van mest veranderd. Er mag tegenwoordig geen mest meer uitgereden worden in de winter. Dat betekent dat er na de winter opeens veel meer mest wordt uitgereden. De grens ligt echter bij 1 februari, en de piek ligt later.

Het zou kunnen dat de timing van het uitrijden een rol speelt. In heel Nederland begint men op hetzelfde moment uit te rijden en het aantal kokmeeuwen is natuurlijk beperkt. Als in (een deel van) de Eempolders de mest wat later wordt uitgereden dan elders zou dat tot grotere concentraties kunnen leiden. Het kan hier niet om het reservaat gaan; de grote concentraties zitten daar niet. Misschien dat een van de lezers hier meer van weet.

Referenties

Mooij, J., 2007. De vogels van de westelijke Eempolders, na de landinrichting. (1991 t/m 2002). Uitgave 159. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum,.
 Hustings F., Koffijberg K., van Winden E., van Roomen M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2009 Watervogels in Nederland 2007/2008. SOVON-monitoringrapport 2009/02, Waterdienstrapport 2009.020. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.